

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

Шкрабалиук Станіслав, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Любарська Надія, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Голюк Оксана, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

APPLICATION OF GAME TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF DIALOGICAL COMMUNICATION OF CHILDREN WITH AUTISM

Stanislav Shkrabaliuk, master's student

Liubarska Nadiya, master's student

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті проведений теоретичний аналіз особливостей використання ігрових технологій як засобу розвитку діалогічного спілкування дітей з аутизмом. Наведено методичні рекомендації щодо впровадження ігрових технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: ігрова технологія, діалогічне спілкування, аутизм, розмова, гра.

Abstract. In the given article the theoretical analysis of features of application of game technologies for development of dialogic communication of children with autism. These methodology and recommendations concerning the implementation of gaming technologies for the development of speech in autistic children are given.

Keywords: game technologie, dialogical communication, autism, conversation, game.

Система допомоги особам з аутизмом в Україні лише почала формуватися, держава гарантує реалізацію конституційного права своїх громадян на адекватну їхнім можливостям освіту.

Діти, які страждають від аутизму, зазнають серйозних труднощів, пов'язаних з мовленням і спілкуванням, які виявляються вже в ранньому віці і зберігаються впродовж усього життя. У більшості з них у дитячому садку спостерігається ізолюваність від колективу, відсутність друзів. Встановлено, що діти з аутизмом старшого дошкільного віку знаходяться на значно нижчому рівні сформованості мовленнєвої активності у порівнянні з їх однолітками без психофізичних порушень. Особливостями мовленнєвої активності старших дошкільників з аутизмом є: зниження здатності до комунікації; зниження бажання проявляти свою індивідуальність, заявляти про себе; зниження ініціативності у процесі спілкування; порушення контактності та вибіркова контактність; зниження ініціативності та самостійності у мовленнєвих висловлюваннях;

зниження уміння підтримувати розмову на тему, висловитися відповідно до ситуації; нестійкий інтерес до взаємодії; обмежене розуміння назв предметів, назв дій, назв якостей і властивостей предметів і просторово-часових відносин та уміння знаходити і демонструвати відповідні малюнки або предмети; обмежене розуміння назв дій і здатність виконувати відповідні дії; вибіркова реакція на звернення, на власне ім'я; зниження можливості повно, послідовно, логічно викладати свої думки. Соціальна адаптація передбачає, насамперед, спілкування. Реально допомогти тут може тільки спрямованість дитини на комунікацію і безпосередню практику спілкування, що дозволяє їй поступово звільнитися від напруження, подолати незручність, засвоїти адекватну виразність мовлення інших людей. Тут корисні можуть бути заняття в формі гри.

При типовому розвитку дитина пізнає світ та засвоює мовлення у процесі гри. Зважаючи на те, що ігрова діяльність у дітей з аутизмом спотворена (маніпулятивні дії із неігровими предметами), корекцію мовлення слід поєднувати із ігровою діяльністю. Вихователь повинен приєднатися до вже наявних у дитини аутистичних ігор. Спочатку потрібно приєднатися до гри на немовленнєвому рівні, обережно взяти ініціативу на себе, почати коментувати свої дії чи давати інструкції, поступово ускладнюючи як ігрову діяльність, так і її мовленнєве оформлення. Спочатку в маніпуляції з іграшкою формуємо у дитини дотикове сприйняття, потім зорове розуміння предмета, після чого предмет визначаємо словесно і формуємо співвіднесення словесного визначення з конкретним предметом. На наступному етапі добиваємося того, щоб дитина почуло слово навчилася правильно вимовляти (відтворювати). Для цього ділимо слово на склади, багаторазово повторюємо їх. Навчаємо вмінню спонтанно відтворювати словесні штампи. Словниковий запас розширюємо поступово.

Для максимального розуміння дитиною з аутизмом зверненого мовлення скорочуємо і спрощуємо його граматичну структуру. Цього досягаємо шляхом зменшення довжини фраз.

Навчаємо дитину фраз у процесі гри, а згодом за допомогою зображених на картинках подій. Слова поєднуємо з певною ситуацією. Потім складаємо цілу розповідь за картинками. Далі проводимо заняття, що складаються з бесід на певні теми, переказу. Дітей намагаємося навчити навичкам розмови (соціальному використанню мови), пропонуючи тематику цікаву і важливу для дитини.

Для дітей з аутизмом гра – це можливий спосіб допомогти перейти від самозанурення до реальної взаємодії з іншими людьми, зрозуміти свої почуття, оточення, стосунки з батьками та однолітками. Головна ціль ігрових занять – дати кожній дитині можливість отримати досвід взаємодії з іншою дитиною, освоїти

різні форми такої взаємодії і таким чином відчутти себе частиною колективу. З метою розвитку ігрової діяльності дітей з розладами аутичного спектра можна виокремити декілька рівнів в освоєнні дитиною ігор: від пасивної участі і обов'язкової підтримки дорослого в іграх до активної ігрової взаємодії з педагогами та з іншими дітьми. В залежності від здатності дитини долучатися до нової ситуації та готовності до взаємодії з дорослим та однолітками ми визначаємо такі 4 рівні становлення ігрової діяльності дитини з аутизмом: налагодження контакту; наслідування; ігри з правилами; сюжетно-рольові ігри.

Таких дітей треба вчити грати, процес починається з розвитку предметно-ігрових дій, заснованих на особистісному інтересі дитини до тієї чи іншої іграшки або ситуації. При цьому обов'язково слід урахувувати ігрові переваги дитини: для заняття беруть улюблену або добре знайому дитині іграшку. Дорослий пропонує дитині здійснювати предметно-ігрові дії з наслідування, неодноразово повторює їх і супроводжує мовними коментарями. У подальшому дія з іграшкою переходить до сюжетно-відображувальної гри. Для становлення сюжетної гри дітей навчають грати спочатку поряд з партнером, а потім разом зі своїм однолітком. Лише поступово дітей у ході гри об'єднують у мікрогрупи.

У процесі ігрової роботи дітям пропонують різноманітні корекційні вправи, прості за структурою. У результаті в дітей значно посилюється ситуаційна мотивація, виникає необхідність використовувати різні види комунікацій: просити улюблену іграшку, привернути увагу іншої людини, висловити згоду, відмову, привітатися, прокоментувати ігрову дію, повідомити про свої емоції (використовуючи вербальні та невербальні засоби комунікації). Під час систематичного, багаторазового повторення аналогічних ситуацій у дітей закріплюються комунікативні навички, виникає можливість використовувати їх самостійно.

Ігрову роботу з дітьми з аутизмом доречно починати з найелементарніших завдань: вчити дітей спостерігати за предметно-ігровими діями дорослого і відтворювати їх за підтримки дорослого, наслідуючи його дії; вчити дітей обігравати іграшки; виховувати в дітей інтерес до виконання предметно-ігрових дій з наслідування і демонстрування дій дорослим; виховувати в дітей емоційне ставлення до обігруваного предмета або іграшки; виховувати в дітей інтерес до рухливих ігор; вчити дітей брати участь в інсценуваннях епізодів знайомих казок; вчити дітей грати поруч, не заважаючи один одному. У іграх кожній дитині приділяється увага усіх дітей. Ці ігри дозволяють не тільки побачити себе зі сторони, але й відчутти власну значимість у колективі. Звучання власного імені (у іграх з іменами) з вуст оточуючих

викликає позитивні емоції і налаштовує на доброзичливі відносини з іншими дітьми. Голосна чітка вимова власного імені допомагає дитині впоратися з боязкістю, відчути сили та впевненість у собі. На початку перебування дітей з розладами аутичного спектра у закладі дошкільної освіти можна використовувати комунікативні ігри, спрямовані переважно на тактильні, пропріоцептивні відчуття, на розвиток невербальних засобів комунікації, включення усіх дітей до спільної діяльності.

Включення дітей з аутизмом в масову освітню систему в дошкільному і в шкільному віці може мати значний вплив на їх розвиток, зокрема, підвищення рівня мовних і комунікативних навичок, навичок соціалізації та інтелектуального рівня. Дитина з аутизмом потребує більше індивідуальної уваги, допомоги, скерування, підказок – відповідно, щоб реалізувати це, на вихователя має припадати менша кількість дітей, ніж у звичайному групі, або ж має бути більша кількість педагогів, додатковий асистент для дитини.

Список використаних джерел:

- 1.Базима Н.В. Формування мотивації мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями / Н. В. Базима // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – № 23. – С. 10-14.
- 2.Голюк О.А. Теоретико-методологічні засади формування діалогічної культури в майбутніх вчителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін / О.А.Голюк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 13. – Глухів: ГДПУ, 2009. – С.244-252.
- 3.Голюк О.А. Уровни развития диалогической культуры будущих воспитателей ДООУ и учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки / О.А.Голюк // Современные подходы к профессиональной подготовке педагога. – Мозырь : УО МГПУ им. И.П. Шамякина, 2015. – С.124-130
- 4.Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
- 5.Демченко О. П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи : монографія / О. П. Демченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 416 с.
- 6.Демченко О. П. Формування у майбутніх учителів умінь створювати виховуючі ситуації : інноваційний підхід / О. П. Демченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць : у 2-х част. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. – Київ-Вінниця : Вінниця, 2002. – Ч.2. – С. 39-43.
- 7.Купчак О.М. Система логопедичної корекції з дітьми із розладами спектру аутизму / О.М. Купчак. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe.
- 8.Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти / Н.І.Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 5. – С.13-16.
- 9.Лазаренко Н. І. Формування в дітей з функціональними обмеженнями індивідуальної системи знань сенсожиттєвого характеру засобами арт-терапії / Н. І. Лазаренко, А. В. Хіля, А. М. Коломієць // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. - Вип.13. - С.130-142.
- 10.Лазаренко Н.І. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н.І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : зб. наук. пр. – Вінниця: Планер, 2016. – Вип. 23. – С. 36–42.
- 11.Лапшина І.М. Специфіка формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / І.М. Лапшина // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 1-2 квітня 2015 р.) / за ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – Вип. 4. – С. 194–198.